

Nr 227.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående forcering av vissa materielanskaffningar för försvaret m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 251 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 13 oktober 1950, föreslagit riksdagen att

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i berörda statsrådsprotokoll angivna grunder medgiva utläggande av beställningar inom följande kostnadsramar, nämligen för

- a) Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. 34 000 000 kronor,
- b) Marinen: Fartygsbyggnader 8 000 000 kronor,
- c) Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m. 6 000 000 kronor samt
- d) Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. 8 000 000 kronor;

II. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under fjärde huvudtiteln anvisa följande reservationsanslag, nämligen till

a) Försvarsstaben: Engångsanskaffning av viss materiel m. m. 2 000 000 kronor;

- b) Armén: Beklädnad m. m. 500 000 kronor;
- c) Armén: Hemvärnets övningar 100 000 kronor;
- d) Armén: Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. 675 000 kronor;
- e) Marinen: Fartygsbyggnader 10 000 000 kronor;
- f) Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m. 10 000 000 kronor;
- g) Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. 45 000 000 kronor;
- h) Engångsanskaffning av sjukvårdsmateriel m. m. 500 000 kronor; samt
- i) Lottaorganisationen 225 000 kronor;

III. a) till Krigsmaterielverket: Engångsanskaffning av vissa maskiner m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att därutöver beställningar å maskiner m. m. må utläggas inom en kostnadsram av 3 000 000 kronor;

IV. till Vissa flygfältsarbeten m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under försvarets fastighetsfond, flygvapnets delfond, anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Velander m. fl.* (I: 533) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* (II: 638), i vilka hemställts,

att riksdagen måtte beakta vad i motionerna anförts rörande dels prioritet för försvaret i fråga om viss materielleverans, dels anskaffning av nattjakt-flygplan,

att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1950/51 beställa ytterligare materiel för att möjliggöra ökning av den svenska flygindustriens produktionstakt inom en kostnadsram av 13 miljoner kronor,

att riksdagen måtte för samma ändamål på tilläggsstat för budgetåret 1950/51 anvisa ett anslag av 11,5 miljoner kronor,

att riksdagen på tilläggsstat för budgetåret 1950/51 måtte under titeln Armén: Ekiperingsersättningar anvisa ett förslagsanslag på 210 000 kronor,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte framhålla önskvärdheten av att vad i motionerna anförts angående behovet av kompletterande gruppchefsutbildning beaktas samt

att riksdagen på tilläggsstat för budgetåret 1950/51, kapitalbudgeten, beviljar ett investeringsanslag på 25 miljoner kronor för påbörjande av ytterligare befästmings- och flygfältsarbeten i enlighet med av överbefälhavaren avgivet förslag,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergvall m. fl.* (I: 534) och den andra inom andra kammaren av herr *Sjölin m. fl.* (II: 633), i vilka hemställts, att riksdagen måtte medgiva,

att en engångsantagning innevarande budgetår sker av 150 reservfänrikar vid armén bland det rekryteringsmaterial, som på grund av platsbrist måst avvisas åren 1948, 1949 och 1950,

att antalet under år 1951 i sedvanlig ordning antagna fänrikar i reserven vid armén må ökas till 350, samt

att vederbörliga förslagsanslag för ändamålet ökas med 130 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundqvist m. fl.* (I: 535) och den andra inom andra kammaren av herrar *Staxäng* och *Edström* (II: 637), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast måtte till prövning upptaga frågan om anskaffande i utlandet av sådan radar- och teleteknisk materiel för marinen, som i motionerna berörts, samt för innevarande års riksdag framlägga de förslag, vartill denna prövning må föranleda,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Emil Petersson m. fl.* (I: 536) och den andra inom andra kammaren av herr *Fröderberg m. fl.* (II: 635), i vilka hemställts, att riksdagen måtte till skytteförbundens överstyrelses förfogande ställa ett särskilt för iståndsättande av skjutbanor avsett belopp av 150 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlon m. fl.* (I: 537) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 634), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta

att för en månads kompletterande utbildning av gruppchefer i armén, tillhöriga åldersklasserna 1947 och 1948, anvisa ett förslagsanslag å 3 miljoner kronor,

att för motsvarande utbildning av gruppchefer inom samma åldersklasser i kustartilleriet anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kronor,

att för anskaffande i utlandet av för marinen oundgänglig materiel, vilken icke kan tillverkas i vårt land, lämna ett beställningsbemyndigande av 1 miljon kronor, samt

att för ökning av den inhemska flygindustriens leveranskapacitet till anskaffande av extra verktygssats medgiva ett beställningsbemyndigande av 2 miljoner kronor samt å tilläggsstat för innevarande budgetår för enahanda ändamål anvisa likaledes 2 miljoner kronor,

dels en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.* väckt motion (II: 636), vari hemstälts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:t:s proposition nr 251,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Rylander m. fl.* väckt motion (II: 639), vari hemstälts, att riksdagen måtte till anskaffning av nya nattjaktflygplan medgiva utöver tillgängliga bemyndiganden och anslag ett beställningsbemyndigande å 24,7 miljoner kronor samt såsom tilläggsanslag under löpande budgetår för samma ändamål anvisa 4 miljoner kronor.

Beträffande första att-satsen i hemställan i motionerna I: 533 och II: 638 främhålles i motiveringen, bland annat, att det försämrade utrikespolitiska läget gör det synnerligen angeläget att påskynda beslutade leveranser till försvaret. Därest icke på frivillighetens väg nödvändiga leveranser till försvaret kunde komma till stånd borde enligt motionärernas uppfattning Kungl. Maj:t med stöd av förfogandelagen bereda för försvaret oundgängliga leveranser förtursrätt. Vidare framhålles angelägenheten av att Kungl. Maj:t snarast omprövar frågan om omedelbar ersättning av nattjaktflygplan och därvid beaktar behovet av en snabbare komplettering av nattjaktflottiljens flygplansbestånd.

Vidkommande femte att-satsen i hemställan i förberörda motioner I: 533 och II: 638 framhålles, bland annat, att, därest Kungl. Maj:t icke äger rätt att enligt nu gällande värnpliktslag inkalla värnpliktiga till kompletterande utbildning, motionärerna förutsätta, att Kungl. Maj:t för riksdagen snarast framlägger förslag till sådana ändringar i värnpliktslagen att sådan utbildning kan anordnas. I samma ämne uttala motionärerna vidare, att de förorda, att värnpliktiga gruppchefer vid armén tillhörande i första hand åldersklasserna 1947 och 1948 under 1951 erhålla kompletterande utbildning enligt överbefälhavarens förslag under en månad samt att denna tjänstgöring ordnas på det sätt, att de värnpliktiga icke inkallas mer än en gång under detta år.

I fråga om de skäl i övrigt, motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna II: 638, I: 534, II: 637, I: 536, I: 537, II: 636 och II: 639.

Statsministern.

Statsministern har inledningsvis gjort ett uttalande i fråga om de i propositionen framlagda förslagen till förstärkning av försvarsberedskapen och i anslutning därtill anfört, bland annat, följande.

»Under juli månad påbörjades undersökningar rörande bland annat det aktuella läget i fråga om tillgången på krigsmateriel, varvid de militära myndigheterna ägnade särskild uppmärksamhet åt de närmast i tiden liggande materielleveranserna. I anslutning härtill anmodades överbefälhavaren samt cheferna för civilförsvarsstyrelsen och riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap att förbereda en föredragning inom regeringen beträffande beredskapsläget inom de olika grenarna av det totala försvaret. Efter underhandskontakter mellan mig och ledarna för de demokratiska partierna anordnades i slutet av augusti och början av september sammankomster, varvid redogörelser lämnades för beredskapsläget. Vissa förslag anmälades därvid om åtgärder till omedelbar förstärkning såväl av den materiella som den personella försvarsberedskapen. På grundval av föredragningar inom regeringen och i övrigt anmälda önskemål om beredskapsåtgärder från statspolisintendenten och sjukvårdsberedskapsnämnden informerade regeringen i mitten av september representanterna för de demokratiska partierna om den principiella innebörden av de åtgärder för att omedelbart stärka försvarsberedskapen, som regeringen ansåge betingade av den internationella spänningen, samt om storleken av härav föranledda kostnader. I en i anslutning härtill utsänd kommuniké meddelade representanterna för bondeförbundet, folkpartiet och högern att de anslöto sig till tanken att omedelbara åtgärder för förstärkning av försvarsberedskapen av ungefärligen den storlek regeringen angivit voro nödvändiga. De förklarade emellertid, att de icke kunnat taga ställning till de olika detaljförslagen och underströko att enighet rådde om att riksdagens prövningsrätt i fråga om nya anslag ej finge trädas för när.

Underlaget för de förslag till riksdagen, varom sålunda i princip enighet uppnåtts, har av respektive myndigheter tillhandahållits i form av detaljerade förslag till åtgärder, varjämte de medelsbehov anmälts, som för innevarande budgetår erfordras för att genomföra förslagen. Dessa frågor anmälas dels av chefen för försvarsdepartementet i det följande, dels ock av cheferna för handels- och inrikesdepartementen i särskilda propositioner denna dag.»

Överbefälhavarens förslag.

Överbefälhavaren har i skrivelse den 6 september 1950 förordat åtgärder i syfte att omedelbart förstärka såväl den materiella som den personella krigsberedskapen. Härjämte har överbefälhavaren förordat en intensifiering av byggnadsverksamheten i vad gäller till befästningars delfond av försvarsväsendets fastighetsfond hänförliga byggnadsobjekt samt i fråga om flygfältsarbeten.

I fråga om *den materiella beredskapen* har överbefälhavaren förordat en forcering av pågående materielanskaffningar, särskilt av sådan materiel, be-

träffande vilken behovet av en komplettering är särskilt framträdande. Härvid har i första hand åsyftats de nyligen färdigställda konstruktionerna i fråga om pansarvärnsmateriel (raket- och granatgevär med ammunition, stridsvagnsminor m. m.) samt radarmateriel, främst för luftbevakningen, jaktstridsledningen och luftvärnet men även för mark-, sjö- och kustartilleriet. En snabbare takt för moderniseringen av fartygsmaterielen har ock ansetts böra eftersträvas.

Därest en forcering av pågående anskaffning av särskilt viktig materiel kan åstadkommas erfordras enligt överbefälhavaren nya beställningsbemyndiganden redan under innevarande budgetår, så att ytterligare beställningar kunna utläggas vid de företag som tidigare än beräknat fullgjort pågående leveranser. Nya bemyndiganden erfordrades emellertid redan nu jämväl för att snabbare kunna fylla bristerna beträffande vissa särskilt viktiga materiel- och ammunitionsslag genom utläggande av beställningar vid flera företag. Vidare borde ett ersättande av viss otidsenlig materiel ske inom områden, där behovet av en modernisering med hänsyn till teknikens utveckling vore särskilt framträdande. Härigenom kunde möjliggöras ett tidigare genomförande av de materielanskaffningsplaner som utarbetats inom respektive försvarsgrenar, bland annat syftande till fortsatt anskaffning av pansarvärnsmateriel, granatkastarammunition, luftvärnspjäser av modernaste konstruktion, radar- och radiomateriel för armén samt luftbevakning och jaktstridsledning ävensom materiel för modernisering av fartygen. Vidare skulle möjliggöras påbörjande av anskaffning av den nu färdigkonstruerade 10,5 cm haubitsen för fältartilleriets förnyelse samt anskaffning av viss signal- och kryptomateriel.

Storleken av erforderliga beställningsbemyndiganden har överbefälhavaren uppskattat till 65—70 miljoner kronor, inklusive eventuella merkostnader för forcering av redan beslutad materielanskaffning.

Överbefälhavaren har särskilt poängterat, att den påyrkade tidigareläggningen av planerade materielanskaffningar icke föregriper en framtida avvägning av försvarskostnaderna, då anskaffningen under alla förhållanden bedömes böra komma till stånd.

I fråga om *den personella beredskapen* inom försvaret har överbefälhavaren föreslagit dels ökad antagning av reservofficerare, dels anvisande under innevarande budgetår av omkring 1 miljon kronor för intensifiering av den frivilliga befälsutbildningen samt för ökad utbildningsverksamhet inom bland annat lottarörelsen.

För höjande av den personella beredskapen har överbefälhavaren vidare framlagt förslag om extra-ordinära inkallelser av värnpliktiga. Således har föreslagits att omkring 10 500 gruppchefer ur armén och ett antal ur kustartilleriet, vilka genom begränsningen av utbildningstiden under åren 1947—1950 ansetts ha fått en ofullständig första utbildning, våren 1951 skola fullgöra en månads extra tjänstgöring. Kostnaderna härför ha beräknats till omkring 5 miljoner kronor. Vidare har föreslagits att omkring 5 000 värnpliktiga vid flottan, som erhållit en i förhållande till 1941 års värnpliktslag avkortad

utbildning, inkallas till en extra utbildning i perioder om tre månader med början våren 1951. I samband härmed har föreslagits rustande av ett antal fartyg. Kostnaderna ha beräknats till inemot 2 miljoner kronor per kvartal. Dessa värnpliktiga vid flottan ha fullgjort all dem i fredstid åliggande utbildning.

Beträffande *kapitalbudgeten* har överbefälhavaren föreslagit en ökning av den för försvaret för 1950 tillgängliga byggnadskvoten för att igångsätta befästnings- och flygfältsarbeten redan under innevarande år inom en ram av 15—20 miljoner kronor, som till större delen finnas tillgängliga. Härjämte har förordats anvisande å tilläggsstat för innevarande budgetår av 25 miljoner kronor för att påbörja ytterligare befästnings- och flygfältsarbeten. För att möjliggöra detta föreslås en häremot svarande ytterligare ökning av försvarets byggnadskvot.

I anledning av överbefälhavarens förslag gjorda framställningar.

Den materiella beredskapen.

Chefen för försvarsstaben har hemställt om anvisande å tilläggsstat för innevarande budgetår av tillhoppa 3 037 000 kronor för utvidgning av det för försvarsgrenarna gemensamma krigstelegrafnätet, för komplettering av det permanenta trådnätet för operativa signalförbindelser samt för anskaffning av kryptomateriel för försvarsgrenarna.

Försvarets sjukvårdsstyrelse har hemställt, att på tilläggsstat för budgetåret 1950/51 måtte anvisas ett anslag av 1 miljon kronor för anskaffning av sådan sjukvårdsutrustning, som styrelsen bedömde såsom särskilt angelägen för att täcka allvarliga brister.

Arméförvaltningen har under erinran att ämbetsverket bland sina medels-äskanden för budgetåret 1951/52 för engångsanskaffning av viss intendenturmateriel äskat ett särskilt anslag å 1,45 miljon kronor nu föreslagit att av nämnda belopp 1 miljon kronor måtte anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår för anskaffningens påbörjande. Anskaffningen, som i sin helhet kostnadsberäknats till 4 miljoner kronor, avser att tillföra i krigsorganisationen ingående nya organisationsenheter beklädnadsmateriel.

Arméförvaltningen har vidare hemställt, att ämbetsverket måtte erhålla bemyndigande att — utöver det för budgetåret 1950/51 lämnade bemyndigandet att utlägga beställningar för anskaffning av tygmateriel till ett belopp av 70 miljoner kronor — under samma budgetår utlägga beställningar inom en ram av ytterligare 33,8 miljoner kronor för komplettering och förnyelse av tygmateriel.

Arméförvaltningen har uppskattningsvis beräknat de medel som för budgetåret 1950/51 anvisats till anskaffning av tygmateriel jämte å anslaget vid ingången av budgetåret förefintliga reservationer vara tillräckliga för att täcka såväl de utbetalningar, som bleve en följd av att bemyndigandet för budgetåret 1950/51 utvidgades med 33,8 miljoner kronor som de ökade utbetalningar, vilka kunde bliva en följd av de tidigare leveranserna av uteliggande beställningar.

Marinförvaltningen har hemställt, att redan under budgetåret 1950/51 ytterligare bemyndiganden måtte lämnas ämbetsverket att inom en ram av 13 miljoner kronor förstärka den materiella beredskapen vid marinen. Av nämnda belopp avses 6,5 miljoner kronor för fartygsbyggnader och 6,5 miljoner kronor för anskaffning av artillerimateriel m. m. Härutöver har marinförvaltningen räknat med sammanlagt omkring 2,45 miljoner kronor i forceringskostnader.

För att under budgetåret 1950/51 täcka likvider på nu föreslagna beställningsbemyndiganden har marinförvaltningen beräknat ett belopp av 9,62 miljoner kronor bliva erforderligt, oavsett förenämnda forceringskostnader. Återstående likvider (13,00 — 9,62 =) 3,38 miljoner kronor beräknas skola fullgöras under budgetåret 1951/52.

Chefen för flygvapnet och flygförvaltningen ha hemställt om nytt beställningsbemyndigande för budgetåret 1950/51 om tillhoppa 45,7 miljoner kronor. Av berörda belopp avse 8 miljoner kronor modernisering av luftbevakningen, 24,7 miljoner kronor anskaffning av nattjaktflygplan samt 13 miljoner kronor åtgärder för ökning av flygindustriens produktionstakt.

Beträffande modernisering av luftbevakningen ha chefen för flygvapnet och flygförvaltningen åberopat chefens för flygvapnet yttrande över 1949 års försvarsutrednings skrivelse den 4 juli 1950, i vilket yttrande förordats en moderniseringsplan, kostnadsberäknad till 30,75 miljoner kronor. Därest icke Kungl. Maj:t redan till årets riksdag avsåge framlägga förslag om modernisering enligt denna plan, borde i varje fall redan beslutad modernisering påskyndas och kompletteras så att den materiel, som anskaffats eller beställts inom ramen för hittills meddelade beslut, kunde till fullo utnyttjas. För innevarande budgetår erfordrades härför ett beställningsbemyndigande om 8 miljoner kronor. Betalningsutfallet hade beräknats i sin helhet komma att belasta budgetåret 1951/52.

Beträffande anskaffning av nattjaktflygplan har framhållits följande. De nuvarande nattjaktplanen levererades under åren 1948 och 1949. Redan vid anskaffningen förutsattes att flygplanen icke skulle kunna utnyttjas under längre tid än fyra år. Enligt nu gällande anskaffningsplaner vore det emellertid icke möjligt genomföra förnyelse av nattjaktplanen förrän långt senare. På grund av haverier hade flygplanbeståndet avsevärt nedgått. Med hänsyn såväl till flygsäkerheten som till krigsberedskapen vore det oundgängligen nödvändigt att omedelbart vidtaga åtgärder för att ersätta den nuvarande flygplantypen med modernare nattjaktflygplan. Den totala kostnaden för anskaffning av nya plan hade uppskattats till 60 miljoner kronor. För att finansiera anskaffningen stode inom flygvapnets kostnadsram endast de medel till förfogande, som vore avsedda för planenlig förnyelse av nattjaktplanen. Om samtliga dessa medel nu disponerades för anskaffning av flygplan skulle den framtida förnyelsen av flygplanen omintetgöras, såvida icke kostnadsramen utvidgades eller besparingar kunde göras. Med hänsyn till det omedelbara behovet av ersättning av nattjaktflygplanen föresloges dels

anskaffning nu av flygplan till en kostnad av 35,3 miljoner kronor med finansiering inom flygvapnets nuvarande kostnadsram, dels ock att anskaffningsplanen utökas med en engångskostnad av 24,7 miljoner kronor för anskaffning nu av ytterligare flygplan. För anskaffningens genomförande erfordrades under innevarande budgetår ett nytt bemyndigande på 24,7 miljoner kronor. För likvider under budgetåret 1950/51 erfordrades 4 miljoner kronor, belöpande å planen utom kostnadsramen.

Beträffande åtgärder till ökning av flygindustriens produktionstakt har hemställts om beställningsbemyndigande av 13 miljoner kronor. Beloppet avses för inköp av verktygssats och lagerköp av importmateriel. För likvider under budgetåret 1950/51 beräknas 11,5 miljoner kronor bliva erforderliga. Till stöd för framställningen har åberopats svårigheterna att i rådande läge kunna inköpa flygmateriel från utlandet samt att det av beredskapskäl vore i hög grad önskvärt att genom forcering av den inhemska flygplanproduktionen dels påskynda det planenliga utbytet av äldre omoderna krigsflygplan, dels skapa förutsättningar för att vid ett beslut om förstärkning av återstående fyra dagjaktflottiljer kunna anskaffa härför erforderlig materiel inom landet. De föreslagna åtgärderna skulle medgiva att leveranstakten ökades med 30 % i månaden från och med hösten 1952.

Den personella beredskapen.

Chefen för armén har föreslagit att beslut nu fattas om en *utökning av antalet reservofficerare vid armén*. Härom har arméchefen anfört följande.

1941 års försvarsutredning beräknade en årlig nyrekrytering av 220 reservofficerare vid armén. Detta antal hade sedermera blivit en norm för Kungl. Maj:ts årliga bemyndigande till chefen för armén att antaga reservofficersaspiranter såsom fänrikar i reserven. För år 1951 hade dock antalet höjts till högst 250.

Denna maximering hade emellertid medfört att endast cirka 50 % av hela antalet lämpliga reservofficersaspiranter kunnat anställas såsom fänrikar i reserven. Härigenom hade aspiranter med mycket goda betyg måst avvisas, trots att betygen i många fall till och med skulle ha berättigat vederbörande till kommendering till krigsskolan eller försvarets läroverk, om han så önskat. Det antal reservofficerare, som årligen anställdes, kunde därför utan svårighet ökas. En sådan ökning innebure en betydande förbättring av kvaliteten hos krigsförbanden. Genom sin fredstjänstgöring vart tredje år kunde nämligen reservofficerare vidmakthålla och förkovra vid kadettskolorna inhämtade kunskaper och färdigheter i helt annan utsträckning än de värnpliktiga officerarna, som endast gjorde tre repetitionsövningar samt eventuellt frivillig befälsutbildning. En granskning av tillgänglig betygsstatistik hade givit vid handen, att antalet årligen antagna fänrikar i reserven kunde utökas till 350 med bibehållet kvalitetskrav. Denna utökning borde sålunda fortsättningsvis ske. Det vore emellertid även önskvärt att kunna utnyttja det goda rekryteringsmaterial, som måste avvisas åren 1948, 1949 och 1950. Längre tillbaka i tiden synes man av ålders- och utbildningsskäl ej böra gå. Med hänsyn till kvalitetskravet syntes omkring 100 man kunna utväljas per årsklass, varför en engångsantagning av 300 reservfänrikar borde ske innevarande budgetår.

Kostnaderna för den föreslagna utökningen, avseende ekiperingshjälp, tjänstgöringstraktamenten m. m., ha uppskattats till 210 000 kronor för budgetåret 1950/51 för att 1960/61 stiga till 510 000 kronor.

Centralförbundet för befälsutbildning har hemställt om anvisande å tilläggsstat dels av ett anslag å 560 000 kronor för *intensifiering av den frivilliga befälsutbildningen* dels ock av ytterligare medel, 150 000 kronor, för *de kvinnliga bilkårens utbildningsverksamhet*.

Skytteförbundens överstyrelse har hemställt om anvisande av ett tilläggsanslag av 150 000 kronor för att avhjälpa de allvarligaste bristerna i fråga om underhåll av skjutbanor. Behovet har beräknats utgöra 300 000 kronor till och med utgången av innevarande budgetår.

Riksförbundet Sveriges lottakårer har hemställt om ytterligare bidrag för innevarande budgetår med 285 000 kronor för *utbildning av lottor*.

Rikshemvärnschefen har anmält behov av förstärkning med 125 000 kronor av *hemvärnets övningsanslag*, för budgetåret 1950/51 anvisat med 1,075 miljon kronor.

Kapitalbudgeten.

Fortifikationsförvaltningen har hemställt, att å tilläggsstat för budgetåret 1950/51 under befästningars delfond av försvarets fastighetsfond anvisas särskilda investeringsanslag om tillhopa 20 miljoner kronor. I anslutning därtill har fortifikationsförvaltningen framhållit följande.

Av medel, som under tidigare budgetår anvisats å driftbudgeten för olika befästningsarbeten, kvarstodo vid krigets slut omkring 13,5 miljoner kronor odisponerade. Efter medgivande av Kungl. Maj:t hade därefter av nämnda medel disponerats omkring 6 miljoner kronor. För närvarande återstode i runt tal 7,5 miljoner kronor odisponerade. — För utförande av ammunitionsförråd i berg, berghangarer, fartygstunnlar, radarbefästningar, lokaler för luftbevakningen m. fl. för krigsberedskapens höjande nödvändiga objekt har riksdagen anvisat särskilda investeringsanslag. Med hänsyn till rådande byggnadsreglering hade dessa arbeten icke kunnat utföras i den takt, som tillgängliga medel eljest kunnat medgiva. För närvarande stode i runt tal 21,5 miljoner kronor till Kungl. Maj:ts disposition. Fortifikationsförvaltningen hade i samråd med chefen för försvarsstaben utarbetat ett byggnadsprogram omfattande särskilt viktiga bergrums- och befästningsobjekt. Kostnaderna för detta programs genomförande för innevarande budgetår uppginge till omkring 26,8 miljoner kronor. Medel för detta programs genomförande stode till förfogande. På anmodan av överbefälhavaren hade fortifikationsförvaltningen vidare upprättat ett program för vissa ytterligare viktiga befästningsarbeten inom en kostnadsram av 20 miljoner kronor. Medel för dessa arbeten hade äskats i ämbetsverkets framställning rörande medelsbehovet för budgetåret 1951/52. Det vore emellertid angeläget att dessa arbeten påbörjades redan under innevarande budgetår. Därest ämbetsverkets förslag om anvisande å tilläggsstat av 20 miljoner kronor bifölles, kunde äskandena för budgetåret 1951/52 minskas i motsvarande omfattning.

Flygförvaltningen har hemställt att under innevarande budgetår erhålla bemyndigande att igångsätta flygfältsarbeten inom en kostnadsram av 10 miljoner kronor ävensom att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1950/51 måtte anvisas ett investeringsanslag av 5 miljoner kronor till vissa flygfältsarbeten m. m. Bemyndigandet avsåges att utnyttjas för igångsättande av sådana flygfältsarbeten som anmälts i flygvapnets medelsäskanden under kapitalbudgeten för budgetåren 1947/51 och budgetåret 1951/52. Hittills lämnade bemyndiganden lämnade icke utrymme för en forcering av flygfältsarbetena. Till och med budgetåret 1950/51 anvisade investeringsanslag beräknades i sin helhet behöva tagas i anspråk för redan beslutade flygfältsarbeten.

Vissa övriga framställningar som föranleda äskanden å tilläggsstat.

Krigsmaterielverket har i skrivelse den 29 september 1950 gjort framställning om anvisande av medel för höjande av den industriella krigsberedskapen. Ämbetsverket har hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår måtte anvisas ett anslag av 7 000 000 kronor för viss maskinanskaffning m. m. ävensom att för verket lämnat bemyndigande att belasta rörelsekapitalet för lagerköp av materiel för planerad krigsproduktion måtte ökas med 4 000 000 kronor från 10 000 000 kronor till 14 000 000 kronor. Anslaget å 7 000 000 kronor avses för anskaffning och istandsättande av maskiner, verktyg, mätdon och annan erforderlig utrustning för planerad krigstillverkning.

Flygförvaltningen har i skrivelse den 15 september 1950 hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1950/51 måtte under anslaget Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. anvisas 45 miljoner kronor. I anslutning härtill har ämbetsverket framhållit, att betalningsutfallet i samband med medelsäskandena för budgetåret 1950/51 hade beräknats till 145 miljoner kronor. För budgetåret hade emellertid å riksstaten upptagits ett anslag av allenast 135 miljoner kronor. Betalningsutfallet beräknades emellertid nu komma att bli 180 miljoner kronor. Skillnaden, (180 — 135 =) 45 miljoner kronor, erfordrades å tilläggsstat. Anledningen till det ökade betalningsutfallet vore bland annat att vissa utländska beställningar fullgjorts i snabbare takt än ursprungligen beräknats.

Departementschefen.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande.

»De i det föregående redovisade framställningarna avse till en del äskanden, som icke betingas av överbefälhavarens principförslag om åtgärder till försvarsberedskapens omedelbara förstärkning. Jag upptager till en början dessa äskanden till prövning.

Flygförvaltningen har hemställt om anvisande å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1950/51 av ytterligare 45 miljoner kronor under anslaget Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. Anslaget erfordras för att kunna

inom bemyndigandesystemets ram verkställa under budgetåret motsedda likvider. Utgifterna äro alltså av automatisk karaktär, hänförliga till av riksdagen tidigare lämnade bemyndiganden. De kunna sägas vara en följd av redan före överbefälhavarens förslag uppnådd forcering av materielleveranserna för flygvapnet. Jag förordar att medel äskas å tilläggsstat för fullgörande av ifrågavarande likvider.

Chefen för flygvapnet och flygförvaltningen ha vidare anmält behov av nya bemyndiganden och betalningsmedel för att tidigare än som i gällande anskaffningsram för flygvapnet förutsatts ersätta nattjaktflottiljens (Västmanlands flygflottiljs) flygplan. Förslaget innebär dels en tidigareläggning inom gällande kostnadsram för budgetåren 1950/57 av anskaffning av flygplan, dels ock att flygvapnets kostnadsram under nämnda period skall utökas med 24,7 miljoner kronor för inköp av ytterligare flygplan. Jag vill erinra om att under senare tid ett flertal haverier med dödlig utgång inträffat vid krigsmässiga övningar med flottiljens nuvarande nattjaktplan. Genom inträffade haverier har flottiljens flygplanbestånd nedgått. Jag finner det vara nödvändigt att flottiljen snarast möjligt tillföres nya flygplan i sådan omfattning att de krigsmässiga övningarna kunna bedrivas med modern och ur säkerhetssynpunkt fullgod materiel. Även beredskapsskäl kunna åberopas för en dylik anskaffning. Jag förordar alltså, att åtgärder redan nu vidtagas för anskaffning, inom flygvapnets kostnadsram, av moderna nattjaktplan. Detta kan ske utan att nya beställningsbemyndiganden nu behöva lämnas. Anskaffningen medför icke heller behov av ytterligare betalningsmedel under budgetåret 1950/51. Däremot är jag icke nu beredd förordna anskaffning av flygplan utöver kostnadsramen.

Jag övergår härefter till överbefälhavarens principförslag till försvarsberedskapens omedelbara stärkande och i anslutning därtill av myndigheter och organisationer avgivna framställningar och upptar först till behandling frågor berörande *den materiella beredskapen*.

Av den inledningsvis lämnade redogörelsen framgår att värdet den 1 juli 1950 av utelöpande beställningar — avseende arméns tygmateriel, marinens fartygsbyggnader och artillerimateriel samt flygmateriel — uppgick till avsevärda belopp, omkring 780 miljoner kronor, och att möjlighet förelegat att utlägga beställningar för ytterligare omkring 550 miljoner kronor. Betalningsutfallet under budgetåret 1949/50 åter uppgick allenast till omkring 310 miljoner kronor. Det framstår som synnerligen angeläget att i rådande utrikespolitiska läge alla möjligheter tillvaratagas för att på kort sikt öka leveranstakten beträffande beslutade materielanskaffningar. Detta gäller särskilt sådan materiel, beträffande vilken bristerna i krigsorganisationen äro mest framträdande. På min anmodan verkställda undersökningar ha givit vid handen, att möjligheterna till en forcering av materielleveranserna inom den närmaste tiden i stort sett synas vara relativt begränsade beträffande såväl importmateriel som, därest icke förtursrätt med stöd av förfoganderättslagstiftning tillgripes, inom landet tillverkad materiel. Från krigsmaterielverket har emellertid anmälts att ämbetsverket, efter kontakter med leverantörerna i

syfte att på frivillighetens väg öka leveranskapaciteten, kunnat utverka snabbare leveranser beträffande åtskillig genom verkets försorg anskaffad materiel, bland annat pansarvärnsvapen, pansarvärnsammunition och övrig ammunition. Jag förutsätter, att fortsatta ansträngningar göras att forcera ifrågasvarande materielleveranser.

En forcering av materielleveranserna under budgetåret 1950/51 kommer uppenbarligen att medföra ett tidigare betalningsutfall än vad man förut räknat med. Enligt under hand inhämtade uppgifter torde detta tidigare betalningsutfall kunna uppskattas till omkring 25 miljoner kronor. För att uppbringa betalningsanslagen för marinen till erforderlig nivå böra å tilläggsstat anvisas ytterligare 10 miljoner kronor med lika fördelning å anslaget till fartygsbyggnader och anslaget till anskaffning av artillerimateriel. I övrigt erfordras icke av denna anledning någon ökad medelsanvisning, då under budgetåret 1950/51 tillgängliga reservationer torde förslå för ifrågakommande ökade likvider.

En fortsatt forcering av materielleveranserna kommer givetvis jämväl för budgetåret 1951/52 att medföra ökade krav på betalningsmedel under betalningsanslagen. Det är emellertid icke nu möjligt att uppskatta storleken härav.

I samma mån som en forcering av nu utlagda beställningar kan genomföras uppkommer i fråga om bemyndigandeanslagen behov av bemyndiganden för att utlägga nya beställningar hos industrierna i syfte att uppehålla den löpande produktionen av krigsmateriel. Överbefälhavaren har härjämte förordat att beslut nu fattas — i form av nya bemyndiganden eller nya anslag — för tidigareläggning av beställningar å för krigsberedskapens stärkande särskilt betydelsefull materiel. Förvaltningsmyndigheterna ha i dessa hänseenden äskat bemyndiganden eller anslag, inklusive vissa forceringskostnader, om tillhoppa 82,287 miljoner kronor samt anmält eventuellt ytterligare behov av bemyndiganden för forceringskostnader.

Beträffande dessa äskanden vill jag till en början framhålla att jag icke i förevarande sammanhang är beredd förorda de av chefen för flygvapnet och flygförvaltningen föreslagna åtgärderna för ökning av den inhemska flygindustriens leveranstakt.

I övrigt vill jag nu förorda nya bemyndiganden eller anslag för tidigareläggning av beställningar inom en ram av 65 miljoner kronor, inklusive ifrågakommande forceringskostnader. Jag förordar, att inom angivna ram följande ändamål nu tillgodoses.

	Bemyndiganden eller anslag.	Däraf anslag å tilläggsstat.
Förvarsstaben: Engångsanskaffning av viss materiel m. m.	2 0	2 0
Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. (inklusive forceringskostnader)	34 0	—
Armén: Beklädnad m. m.	0 5	0 5
Marinen: Fartygsbyggnader m. m. (inklusive forceringskostnader)	8 0	5 0

	Bemyndiganden eller anslag.	Därav anslag å tilläggsstat.
Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m. (inklusive forceringskostnader).....	6·0	5·0
Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. (in- klusive forceringskostnader)	8·0	—
Sjukvårdsmateriel	0·5	0·5
Krigsmaterielverket: Viss maskinanskaffning m. m.	6·0	3·0
Summa	65·0	16·0

Några myndigheter ha förutsatt, att de i förevarande sammanhang ifrågasatta bemyndigandena skola tillkomma utöver de i äskandena för budgetåret 1951/52 begärda. Jag är emellertid icke nu beredd att taga ställning till frågan om storleken av de bemyndiganden som böra utverkas för budgetåret 1951/52; dessa frågor synas böra prövas först i samband med budgetberedningarna för nämnda budgetår. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga besluta om de ändringar i förhållande till myndigheternas i förevarande sammanhang framlagda förslag som betingas av denna anledning liksom av den av mig förordade begränsningen i förhållande till myndigheternas förslag.

I enlighet med av riksdagen meddelade föreskrifter angående dispositionen av krigsmaterielverkets rörelsekapital äger Kungl. Maj:t bemyndiga ämbetsverket att belasta sitt rörelsekapital med ytterligare medel för beredskapsköp.

Beträffande nu föreliggande förslag om förstärkande av den *personella beredskapen* anser jag mig böra tillstyrka anvisande å tilläggsstat av tillhoppa 1 miljon kronor för intensifiering av utbildningsverksamheten inom hemvärnet, den frivilliga befälsutbildningen, inklusive de kvinnliga bilkårens, samt lottarörelsen. Däremot finner jag icke det av skytteförbundens överstyrelse anmälda medelsbehovet vara av natur att i förevarande sammanhang böra tillgodoses. Jag förordar, att förslag framlägges om anvisande å tilläggsstat för innevarande budgetår av följande reservationsanslag, nämligen till Armén; Hemvärnets övningar 100 000 kronor, till Armén: Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. 675 000 kronor samt till Lottaorganisationen 225 000 kronor.

Vad härefter angår arméchefens förslag om utökning av antalet reservofficerare vid armén får jag erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 augusti 1950 beslutat öka antalet reservofficerare, som må antagas vid armén under år 1951, med 30 till 250. Jag är icke beredd att i förevarande sammanhang förordna en ytterligare ökning. Jag får erinra om att här avsedd personal är utbildad till värnpliktiga officerare. Med hänsyn till de betydande kostnader ett bifall till förslaget skulle innebära för fredsorganisationen synes förslaget böra prövas först i samband med framtida principbeslut rörande försvarskostnaderna.

Med förenämnda skrivelse den 29 september 1950 har överbefälhavaren beträffande frågan om kompletterande utbildning av gruppchefer vid armén och kustartilleriet, vissa värnpliktiga vid flottan och befäl vid luftbevak-

ningen framhållit, att försvarsgrenscheferna utarbetat underlag, sammanfattat i en vid skrivelsen fogad promemoria, för fortsatta undersökningar och överläggningar. Överbefälhavaren har anmodat försvarsgrenscheferna att avge förslag rörande ifrågavarande utbildning och äska erforderliga medel å tilläggsstat för budgetåret 1950/51 samt för budgetåret 1951/52. Av promemorian framgår att utbildningen avser 12 900 gruppchefer vid armén ur åldersklasserna 1947—1949 (mot av överbefälhavaren tidigare angivet antal av 10 500), därav 4 500 skulle fullgöra en månads extra tjänstgöring i omedelbar anslutning till avslutad första tjänstgöring våren 1951, 6 800 inkallas till en månads extra utbildning våren 1951 samt 1 600 inkallas till en månads extra tjänstgöring hösten 1951 i anslutning till dem då ävilande repetitionsövning. Inkallelsen har angivits böra ske med återopande av 28 § värnpliktslagen eller, därest detta icke kunde ifrågakomma, såsom beredskapsövning (§ 27: 2). Kostnaderna torde kunna uppskattas till drygt 4 miljoner kronor för budgetåret 1950/51. — För kustartilleriets del förordas inkallelser av 1 560 gruppchefer till en månads extra utbildning vid olika tidpunkter under 1951. Kostnaderna ha uppskattats till omkring 650 000 kronor. — För flottans del förordas att kompletterande utbildning av vissa fartygsbesättningar under 90 dagar skall äga rum från och med den 1 april 1951 å för ändamålet nyutrustade fartyg. Kostnaderna för budgetåret 1950/51 ha uppskattats till omkring 2 miljoner kronor.

Vad först angår förslaget om inkallande av gruppchefer vid armén och kustartilleriet till en månads extra tjänstgöring för kompletterande utbildning får jag till en början erinra om att frågan om gruppchefsutbildningens framtida ordnande för närvarande är föremål för utredning. Jag är väl medveten om att i varje fall gruppcheferna ur de äldsta av de åldersklasser, som nu ifrågasatts skola inkallas, icke utbildats med de förbättrade utbildningsmetoder som på senaste tid tillämpas. Å andra sidan torde övergången till repetitionsövningar i krigsförband ha skapat förutsättningar att öka gruppchefernas användbarhet. Det är emellertid uppenbart att en ytterligare utbildning av dessa äldre gruppchefer skulle göra dem mer skickade att fullgöra sina uppgifter i krigsorganisationen. Jag delar uppfattningen att, därest inkallelser av beredskapsskäl finnas böra ske, i första hand ifrågavarande gruppchefer böra inkallas. Frågan om dylika inkallelser måste emellertid bedömas med utgångspunkt från det aktuella beredskapsläget. Jag anser för närvarande icke möjligt att bedöma huruvida dylika inkallelser böra tillgripas. Jag får i detta sammanhang framhålla, att Kungl. Maj:t erhållit riksdagens bemyndigande att bestrida av beredskapsinkallelser föranledda kostnader genom överskridande av vederbörliga å riksstaten uppförda anslag.

Vad härefter angår frågan om inkallande av värnpliktiga ur flottan till extra tjänstgöring under tre månader får jag erinra om att enligt gällande bestämmelser dessa värnpliktiga fullgjort all dem åliggande fredsutbildning, för närvarande 12 månader i en följd. Mot denna utbildningstids tillräcklighet i och för sig torde några erinringar icke förefunnits. Inom marinledningen pågå emellertid vissa undersökningar, syftande till en omläggning av utbildningsgången inom den totala utbildningstiden av 12 månader. Det

förhållandet att flottans värnpliktiga fullgöra all tjänstgöring i en följd medför att de icke kunna erhålla kompletterande utbildning på sådan materiel som tillförts marinen efter det deras värnpliktstjänstgöring fullgjorts. De nu föreslagna inkallelserna torde i första hand åsyfta kompletterande utbildning med den materiel, som under senare år i samband med fartygens modernisering tillförts flottan. Önskvärdheten av en dylik kompletterande utbildning kan icke förnekas. Ifrågavarande värnpliktiga ha emellertid såsom nämnts fullgjort all dem i fredstid åliggande utbildning. En inkallelse till tjänstgöring måste därför ske i form av beredskapsövning. Såsom jag tidigare framhållit anser jag icke möjligt att nu bedöma, huruvida dylika inkallelser böra äga rum.

Av mig i det föregående förordade förslag, berörande driftbudgeten, innebära för budgetåret 1950/51 förändringar i fråga om bemyndiganden och uppskattat betalningsutfall ävensom anslagsäskanden å tilläggsstat enligt följande sammanställning.

Ä n d a m å l	Bemyndiganden eller anslag	I förhållande till tidigare beräkningar ökat betalningsutfall	Däraf anslag å tilläggsstat
För lågt beräknat betalningsanslag för flygvapnets materielanskaffning	—	45·0	45·0
Tidigare betalningsutfall på grund av forcering av materielleveranserna	—	25·0	10·0
Nya beställningsbemyndiganden i anledning av överbefälhavarens förslag, inklusive forceringskostnader	65·0	22·0	16·0
Förstärkning av den personella beredskapen	1·0	1·0	1·0
Summa	66·0	93·0	72·0

Vad slutligen angår *kapitalbudgeten* anser jag att ytterligare medel böra äskas för att fortsätta pågående flygfältsarbeten. Hittills anvisade anslag äro redan disponerade. Jag förordar att å tilläggsstat äskas 5 miljoner kronor. Riksdagen har bemyndigat Kungl. Maj:t att för innevarande budgetår igångsätta flygfältsarbeten inom en ram av 5 miljoner kronor utöver för budgetåret anvisat anslag. Detta bemyndigande har ännu icke utnyttjats. Något ytterligare bemyndigande torde icke erfordras.

I fråga om de till befästningsfonden hänförliga byggnadsarbetena medge förefintliga reservationer och odisponerade belopp av de för budgetåret 1950/51 anvisade anslagen igångsättande av byggnadsarbeten till väsentligt högre belopp än som kan inrymmas i den för försvaret för år 1950 avsedda byggnadskvoten. Förutsättningar synas föreligga att genom extra kvottilldelning öka försvarets byggnadsvolym för år 1950 med mellan 15 och 20 miljoner kronor, inklusive flygfältsbyggen. Undersökningar pågå i syfte att utröna förutsättningarna för att igångsätta ytterligare byggnadsarbeten med anlitan- de av tillgängliga anslagsmedel. Jag är icke beredd att nu förordas att å tilläggsstat anvisas ytterligare anslag för dylika arbeten. Frågan om anvisande av dylika anslag å tilläggsstat för budgetåret 1950/51 torde få upptagas i sam-

band med behandlingen av fortifikationsförvaltningens medelsäskanden för budgetåret 1951/52, då säkrare hållpunkter föreligga för bestämmandet av försvarets byggnadskvot för år 1951.»

Utskottet.

I den föreliggande propositionen har framhållits, att försvarskostnaderna under budgetåren 1945/50 varierat mellan 700 och 950 miljoner kronor, varvid tydligen avses den faktiska medelsåtgången. En avsevärd del av dessa kostnader, mellan 200 och 300 miljoner kronor per budgetår, har avsett anskaffning av materiel. Vidare ha beställningar å materiel utlagts eller väntas komma att inom den närmaste tiden utläggas till ett belopp av ej mindre än omkring 1 330 miljoner kronor. Härigenom har på sätt i propositionen också framhållits vårt land i betydande grad kunnat vidmakthålla och planmässigt utveckla den försvarsorganisation, som skapades under det andra världskriget.

Med hänsyn emellertid till det alltmer skärpta utrikespolitiska läget har det befunnits angeläget, att ännu större uppmärksamhet ägnas vår försvarsberedskap. I sådant syfte har i den föreliggande propositionen framlagts förslag till förstärkning av denna beredskap. Sålunda begäras nya bemyndiganden att anskaffa materiel till sammanlagt 59 miljoner kronor, varjämte äskas anslag å tilläggsstat för materielanskaffning med 6 miljoner kronor. För ökad utbildningsverksamhet inom de frivilliga försvarsorganisationerna begäres sammanlagt 1 miljon kronor. Under kapitalbudgeten hemställas om anvisande av 5 miljoner kronor för fortsatta flygfältsarbeten. Härjämte äskas å tilläggsstat betalningsanslag om tillhopa 65 miljoner kronor för likvidering av materielbeställningar.

Vad först den materiella försvarsberedskapen beträffar må framhållas, att det med hänsyn till de stora mängder materiel, som enligt det föregående utlagts eller komma att utläggas, befunnits angeläget, att en forcering därvid kommer till stånd, främst beträffande sådana materielleveranser, där behovet är mest framträdande. Efter kontakter med leverantörerna har det lyckats att på frivillighetens väg åstadkomma en forcering beträffande viss materiel. Möjligheterna till en dylik forcering äro dock såsom departementschefen framhållit relativt begränsade. I motionerna I: 533 och II: 638 har ifrågasatts, huruvida icke, därest frivilliga överenskommelser icke kunna komma till stånd, Kungl. Maj:t bör med stöd av allmänna förfogandelagen bereda för försvaret oundgängliga leveranser förtursrätt. Givetvis kan man under vissa förhållanden icke bortse från detta alternativ. Tvångsingripanden böra dock enligt utskottets mening såvitt möjligt undvikas. Ansträngningarna måste främst inriktas på att på andra vägar nå fram till en tillfredsställande lösning. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och därvid i tvångsmål icke lämnar prioritetsalternativet obeaktat. Förberörda båda motioner i nu förevarande del torde få anses besvarade med vad utskottet sålunda anfört.

Det förhållandet att materielleveranserna forceras under innevarande bud-

getår medför i vissa fall tidigare betalningsutfall än vad man förut räknat med. Departementschefens förslag att härför för marinens vidkommande anvisa tillhoppa 10 miljoner kronor å tilläggsstat tillstyrkes.

Såsom i propositionen framhållits uppstår, i samma mån som en forcering av nu utlagda beställningar kan genomföras, i fråga om bemyndigandeanlagen behov av bemyndiganden, så att ytterligare beställningar kunna utläggas hos industrierna i syfte att uppehålla den löpande produktionen av krigsmateriel. Departementschefen föreslår utökning av materielanskaffningarna genom nya bemyndiganden eller anslag för att möjliggöra att redan under innevarande budgetår beställningar utläggas å för krigsberedskapens stärkande särskilt betydelsefull materiel. Departementschefens förslag innebär, såsom i det föregående antytts, att kostnadsramen för dessa nya bemyndiganden eller anslag för tidigareläggning av beställningar fastställs till 65 miljoner kronor. Myndigheternas äskanden i dessa hänseenden uppgå till omkring 82 miljoner kronor. Motionsvis ha framställts yrkanden i anslutning till myndigheternas förslag. Utskottet kommer i det följande att redogöra för och angiva sin ställning till dessa yrkanden.

I syfte att åvägabringa en ökning av den inhemska flygindustriens leveranstakt ha i motionerna I: 533 och II: 638, vilka i förevarande del överensstämma med myndigheternas förslag, för innevarande budgetår hemställts om nytt beställningsbemyndigande på 13 miljoner kronor och anslag av 11,5 miljoner kronor. Medlen äro avsedda för inköp av verktygssats och lagerköp av importmateriel. Utskottet inser väl betydelsen av förstärkningsåtgärder på detta område. Emellertid vill utskottet framhålla, att ett förverkligande av förslaget i hög grad torde bero på möjligheten för vederbörliga företag att anskaffa härför erforderlig ytterligare arbetskraft. Utskottet har svårt att föreställa sig, att detta utan vidare skall låta sig göra. Att svårigheter därvidlag föreligga har utskottet även fått bekräftat genom underhandsmeddelande från flygledningen. Vid sådant förhållande och då i vart fall denna fråga icke är klart utredd, bör det enligt utskottets mening icke ifrågakomma att utöver av riksdagen anvisade betydande anslagsbelopp, som ännu icke kunnat ianspråktagas, anvisa ytterligare medel, vilka måhända även måste reserveras tills vidare. Det bör därvid jämväl framhållas, att ett bifall till det i motionerna framställda förslaget delvis innebär en utökning av den av riksdagen bestämda kostnadsramen för flygvapnet. Utskottet är vid angivna förhållanden icke berett tillstyrka motionerna i denna del. De i samma ämne väckta motionerna I: 537 och II: 634, i vilka yrkandet begränsats till 2 miljoner kronor i beställningsbemyndigande och 2 miljoner kronor i anslag, avsedda för inköp av verktygssats, finner utskottet sig av förberörda skäl jämväl böra avstyrka.

I fråga om behovet av nattjaktplan ha myndigheterna föreslagit dels en tidigareläggning inom gällande kostnadsram för budgetåren 1950/57 av anskaffning av flygplan, dels ock att flygvapnets kostnadsram under nämnda period skall utökas för inköp av ytterligare plan. Den totala kostnaden för

anskaffning av nya nattjaktplan har uppskattats till 60 miljoner kronor. Departementschefen förordar, att åtgärder redan nu vidtagas för anskaffning inom kostnadsramen av moderna nattjaktplan. Förslaget medför icke några nya beställningsbemyndiganden eller behov av betalningsmedel under innevarande budgetår. Utskottet anser de av departementschefen anförda skälen för denna nyanskaffning bärande och biträder förslaget i fråga.

I motionen II: 639 förordas i enlighet med myndigheternas förberörda yrkande anskaffning av nattjaktplan jämväl utöver gällande kostnadsram. För ändamålet begäres ett nytt beställningsbemyndigande på 24,7 miljoner kronor jämte tilläggsanslag för löpande budgetår av 4 miljoner kronor. Utskottet anser sig böra erinra, att nattjaktflottiljen uppsatts tidigare än vad som från början var förutsatt. Här är alltså icke fråga om någon eftersläpning i förhållande till gällande anskaffningsplan. Ett bifall till motionen betyder alltså ett frångående av hittills fastställt program för flygvapnets utökning. Utskottet anser sig icke utan vidare berett att nu medverka härtill och vill erinra, att myndigheternas äskande i nu angivna del icke betingas av överbefälhavarens principförslag om åtgärder till försvarsberedskapens omedelbara förstärkning. Motionen II: 639 avstyrkes alltså. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang framhålla, att utskottet anser självfallet, att Kungl. Maj:t, icke minst med tanke på den flygande personalens säkerhetskrav — antalet haverier och därvid inträffade dödsfall har varit oroande många vid vår första nattjaktflottilj — har sin uppmärksamhet riktad på frågan rörande möjligheterna att ytterligare komplettera beståndet av moderna och möjligast driftsäkra nattjaktplan. Något ingripande från riksdagens sida i detta ärende torde således icke vara erforderligt, varför utskottet finner jämväl motionerna I: 533 och II: 638, såvitt nu är i fråga, icke böra föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd.

Vad marinen beträffar har Kungl. Maj:t med avseende å anslagen till fartygsbyggnader och till anskaffning av artillerimateriel m. m. föreslagit beställningsbemyndiganden å 8 miljoner kronor respektive 6 miljoner kronor samt anvisande på tilläggsstat av 10 miljoner kronor — varav 5 miljoner kronor med hänsyn till tidigare betalningsutfall på grund av forcering och 5 miljoner kronor för tidigareläggning av beställningar — under vartdera av dessa båda anslag. Utskottet, som i det föregående tillstyrkt de föreslagna medelsanvisningarna för att möta tidigare betalningsutfall på grund av forcering, anser sig jämväl i övrigt böra biträda Kungl. Maj:ts nyssnämnda förslag.

Utskottet har under hand inhämtat, att utredning pågår inom marinförvaltningen rörande anskaffning härutöver av viss teleteknisk materiel, däribland radar, ävensom att ämbetsverket har för avsikt att så snart ske kan underställa denna fråga Kungl. Maj:ts prövning. Vissa möjligheter föreligga, enligt vad utskottet inhämtat från marinförvaltningen, att redan under innevarande budgetår utnyttja av riksdagen anvisade anslag eller lämnade bemyndiganden för att utlägga beställningar å en del av här avsedd materiel. Således uppges numera ett belopp av 3 miljoner kronor under anslaget 1942/43

till Marinen: Täckning av vissa engångsutgifter för materielanskaffning m. m. icke erfordras för ursprungligen avsett ändamål utan kunna utnyttjas för här avsedda anskaffningar. Vidare skulle beställningar redan under innevarande budgetår kunna utläggas med utnyttjande av vissa av riksdagen redan lämnade bemyndiganden, vilka icke oundgängligen behöva tagas i anspråk redan under detta budgetår för ursprungligen avsedda ändamål. Dessa bemyndiganden — tillhoppa 12,5 miljoner kronor, därav 7 miljoner kronor under anslaget Marinen: Fartygsbyggnader avse en av tre ubåtar av ny typ samt 5,5 miljoner kronor avse olika objekt under anslaget Marinen: Anskaffning av artilleriemateriel m. m. — behöva emellertid, därest de nu tillfälligt utnyttjas, förnyas för budgetåret 1951/52 för tillgodoseende av de med bemyndigandena ursprungligen avsedda ändamålen. Utskottet finner ifrågasättande materielfråga vara av så vital betydelse för våra försvarskrafters effektiva utnyttjande, att den bör ägnas en synnerlig uppmärksamhet från Kungl. Maj:ts sida, med särskilt beaktande av de möjligheter att utnyttja äldre anslag och, tillfälligt, redan lämnade bemyndiganden, som marinförvaltningen angivit. Med hänsyn till vad i ärendet sålunda framkommit torde motionerna I: 535 och II: 637 samt I: 537 och II: 634, sistnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, icke påkalla någon riksdagens särskilda åtgärd.

Kungl. Maj:ts förslag om anvisande å tilläggsstat av 45 miljoner kronor till anskaffning av flygmateriel föranledes av att erforderliga likvider inom bemyndigandesystemets ram visat sig bliva större under innevarande budgetår än som tidigare antagits. Då utgifterna i fråga äro av automatisk karaktär, tillstyrker utskottet, att angivna belopp nu anvisas.

Vad härefter angår kapitalbudgeten tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag att å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisa 5 miljoner kronor för att fortsätta pågående flygfältsarbeten. Härav följer, att utskottet icke kan biträda det i motionerna I: 533 och II: 638 gjorda yrkandet om anvisande av ytterligare 5 miljoner kronor för ändamålet. Dessa motioner i nu berörd del avstyrkas alltså.

I fråga om de till befästningsfonden hänförliga byggnadsarbetena har departementschefen framhållit, att förefintliga reservationer och odisponerade belopp av de för budgetåret 1950/51 anvisade anslagen medge igångsättande av byggnadsarbeten till väsentligt högre belopp än som kan inrymmas i den för försvaret för år 1950 avsedda byggnadskvoten. Förutsättningar synas enligt departementschefen föreligga att genom extra kvottilldelning öka försvarets byggnadsvolym för sistnämnda år med mellan 15 och 20 miljoner kronor, inklusive flygfältsbyggen.

I motionerna I: 533 och II: 638 har hemställts bland annat om tilläggsanslag av 20 miljoner kronor för påbörjande av ytterligare befästningsarbeten i enlighet med av överbefälhavaren avgivet förslag. Enligt vad i propositionen upplysts pågå undersökningar i syfte att utröna förutsättningarna för att igångsätta ytterligare byggnadsarbeten med anlåtande av tillgängliga anslagsmedel. Utskottet anser därför i likhet med departementschefen, att

frågan om anvisande av ytterligare anslag för ändamålet lämpligen bör prövas i samband med behandlingen av medelsäskandena för nästa budgetår, då säkrare hållpunkter föreligga för bestämmandet av försvarets byggnadskvot för år 1951. Utskottet finner sig vid angivna förhållanden böra avstyrka sistnämnda båda motioner jämväl i nu berörd del.

Utskottet övergår härefter till frågan om förstärkning av den personella beredskapen.

För intensifiering av den frivilliga utbildningsverksamheten har departementschefen föreslagit ett sammanlagt belopp av 1 miljon kronor med viss närmare angiven fördelning å hemvärnets övningar, den frivilliga befälsutbildningen, inklusive de kvinnliga bilkårerna, och lottarörelsen. De verkställda beräkningarna synas utskottet kunna godtagas. Utskottet anser sig därför åtminstone icke i nu förevarande sammanhang böra föreslå, att i enlighet med skytteförbundens överstyrelses framställning, med vilken yrkandet i motionerna I: 536 och II: 635 överensstämmer, 150 000 kronor anvisas för skjutbanors underhåll. Ett vid riksdagens vårsession motionsvis väckt förslag i samma ämne avslogs av riksdagen. Nämnda motioner avstyrkas alltså.

För närvarande antagas vid armén årligen 220 reservofficersaspiranter såsom fänrikar i reserven. För år 1951 har antalet dock höjts till 250. I motionerna I: 533 och II: 638 — vilka i denna del överensstämmer med en av chefen för armén i ämnet gjord framställning — föreslås dels att antalet årligen antagna fänrikar i reserven ökas till 350 dels ock att engångsantagning sker innevarande budgetår av 300 reservfänrikar. I motionerna I: 534 och II: 633 framställs enahanda yrkande, såvitt avser årlig antagning. Däremot föreslås i sistnämnda motioner en till 150 fänrikar begränsad engångsantagning.

Utskottet finner väl, att med hänsyn till rådande befälsbrist ett genomförande av ifrågavarande förslag skulle medföra en önskvärd förbättring av kvaliteten hos krigsförbanden. Å andra sidan må erinras, att personalen i fråga är utbildad till värnpliktiga officerare och således kan utnyttjas såsom plutonchefer i krigsorganisationen. Härjämte bör erinras, att utredning för närvarande pågår rörande försvarets framtida organisation. Betänkligheter kunna därför resas mot att nu fatta beslut, som kunna komma att sträcka sina verkningar till tiden efter det kommande principbeslutet rörande försvarsavvägningen. Kostnaderna vid bifall till arméchefens förslag belöpa sig för innevarande budgetår till 210 000 kronor, men uppmärksammas må att dessa kostnader komma att automatiskt stegras för att under budgetåret 1960/61 uppgå till 510 000 kronor. Härtill kommer, att förslaget i fråga icke är direkt betingat av den omedelbara förstärkning av försvarsberedskapen som i propositionen åsyftas. Utskottet anser för sin del försiktigheten bjuda, att omhandlade fråga prövas i samband med det framtida principbeslutet rörande försvarskostnaderna. De i ämnet väckta motionerna, de båda förstnämnda såvitt nu är i fråga, finner utskottet sig alltså icke böra biträda.

Ett på senare tiden synnerligen omdebatterat ämne är frågan om grupp-

chefsutbildningen. Utredning rörande dess framtida ordnande pågår för närvarande. I motionerna I: 537 och II: 634 har i anslutning till framställningar av de militära myndigheterna föreslagits, att gruppchefer tillhörande 1947 och 1948 års åldersklasser i armén och kustartilleriet skola inkallas till en månads extra utbildning. De sammanlagda kostnaderna för den föreslagna anordningen uppskattas för innevarande budgetår till 3,4 miljoner kronor.

Ifrågavarande gruppchefer ha fullgjort all dem i fredstid åliggande utbildning. Då i motionerna icke åsyftas, att den kompletterande utbildningen skall ske på så sätt att gruppcheferna få tillgodoräkna sig denna extra tjänstgöring såsom fullgjord repetitionsövning, måste de ifrågasatta inkallelserna ske enligt 28 § eller 27 §, andra momentet, värnpliktslagen. Utskottet vill erinra, att departementschefen under höstens remissdebatt närmare redogjort för möjligheterna för Kungl. Maj:t att besluta om dylika inkallelser. Denna fråga torde här böra ytterligare beröras. Utskottet vill då först framhålla, att förstnämnda lagrum har avseende endast på det fall att krigsmakten mobiliseras vid krig. Denna paragraf kan alltså icke här tillämpas. Enligt bestämmelserna i 27 § äger Kungl. Maj:t visserligen inkalla värnpliktiga till beredskapsövning under högst 180 dagar. Av förarbetena till detta lagrum framgår dock, att den befogenhet, som härigenom tillagts Kungl. Maj:t, icke avsetts skola användas i annat fall än då det utrikespolitiska läget ger bestämd anledning härtill. Meningen med anordningen är i själva verket att beredskapsövningen skall till en viss gräns ersätta längre gående åtgärder. Till följd härav lär det icke nu kunna komma i fråga att med stöd av 27 § värnpliktslagen inkalla värnpliktiga till supplementär utbildning; detta givetvis under förutsättning att förhållandena icke tillspetsas i sådan grad att det finnes fog för anordnande av beredskapsövning. Erinras må, att, därest så skulle bliva fallet, innevarande års riksdag bemyndigat Kungl. Maj:t att bestrida av beredskapsinkallelser föranledda kostnader genom överskridande av vederbörliga å riksstaten uppförda anslag. Av det anförda torde framgå, att Kungl. Maj:t icke utan ändring av värnpliktslagen äger inkalla värnpliktiga till kompletterande utbildning på sätt i motionerna föreslagits. Utskottet anser därför, att motionerna, såvitt nu är i fråga, icke kunna av riksdagen bifallas.

I motionerna I: 533 och II: 638 har föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla önskvärdheten av att behovet av kompletterande gruppchefsutbildning beaktas, varvid förordats att — om så befinnes påkallat — värnpliktslagen ändras därhän, att sådan supplementär utbildning av värnpliktiga gruppchefer skall kunna anordnas. Frågan härom synes utskottet stå i nära sammanhang med den pågående utredningen rörande gruppchefsutbildningens ordnande. Enligt vad utskottet under hand inhämtat lär utredningen kunna slutföras i så god tid, att proposition i ämnet kan framläggas redan till nästa års riksdags höstsession. För övrigt bör erinras, att nu ifrågavarande lagrum var föremål för statsmakternas prövning i sak så sent som vid föregående års riksdag ävensom att innevarande års riksdag

under hänvisning till nämnda utredning avslagit då väckta motioner om förlängd gruppchefsutbildning. Då Kungl. Maj:t givetvis har sin uppmärksamhet riktad på här omhandlade spørsmål anser utskottet, att förberörda båda motioner, i vad de avse skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t, icke böra påkalla någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Kungl. Maj:ts förslag i de delar, i vilka utskottet icke särskilt yttrat sig, ha icke givit utskottet anledning till erinran liksom ej heller vad departementschefen i samband därmed anfört.

Motionen II: 636, vari hemställts om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, avstyrkes.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) beträffande komplettering av nattjaktflottiljens flygplansbestånd avslå motionerna I: 533 och II: 638, i vad de beröra detta ämne, samt motionen II: 639;

b) beträffande materielanskaffning i övrigt för flygvapnet med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 533 och II: 638 samt I: 537 och II: 634, såvitt nämnda motioner avse ökning av flygindustriens leveranstakt, ävensom med avslag å motionen II: 636, såvitt nu är i fråga,

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 13 oktober 1950 angivna grunder medgiva utläggande av beställningar för anskaffning av flygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 8 000 000 kronor;

2) till *Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 45 000 000 kronor;

II. att riksdagen må beträffande anskaffning av artillerimateriel m. m. för marinen

a) avslå motionerna I: 535 och II: 637 angående skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om teleteknisk materiel;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 537 och II: 634, i vad de avse anskaffning av teleteknisk materiel, ävensom motionen II: 636, såvitt nu är i fråga,

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 13 oktober 1950 angivna grunder medgiva utläggande av beställningar för anskaffning av artillerimateriel m. m. för marinen inom en kostnadsram av 6 000 000 kronor;

2) till *Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m.* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

III. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 636, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 13 oktober 1950 angivna grunder medgiva utläggande av beställningar inom följande kostnadsramar, nämligen för

a) *Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. 34 000 000 kronor,*

b) *Marinen: Fartygsbyggnader 8 000 000 kronor;*

IV. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 636, såvitt nu är i fråga, å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under fjärde huvudtiteln anvisa följande reservationsanslag, nämligen till

a) *Försvarsstaben: Engångsanskaffning av viss materiel m. m. 2 000 000 kronor;*

b) *Armén: Beklädnad m. m. 500 000 kronor;*

c) *Armén: Hemvärnets övningar 100 000 kronor;*

d) *Armén: Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. 675 000 kronor;*

e) *Marinen: Fartygsbyggnader 10 000 000 kronor;*

f) *Engångsanskaffning av sjukvårdsmateriel m. m. 500 000 kronor; samt*

g) *Lottaorganisationen 225 000 kronor;*

V. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 636, såvitt nu är i fråga,

a) till *Krigsmaterielverket: Engångsanskaffning av vissa maskiner m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor;*

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att därutöver beställningar å maskiner m. m. må utläggas inom en kostnadsram av 3 000 000 kronor;

VI. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 533 och II: 638 samt II: 636, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Vissa flygfältsarbeten m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under försvarets fastighetsfond, flygvapnets delfond, anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor;*

VII. att riksdagen må avslå motionerna I: 533 och II: 638, såvitt de avse anslag till befästningsarbeten;

VIII. att riksdagen må avslå motionerna I: 536 och II: 635 angående anslag till frivilliga skytterörelsen;

IX. att riksdagen må beträffande utökning av antalet reservfänrikar vid armén avslå motionerna I: 533 och II: 638, såvitt de avse detta ämne, samt I: 534 och II: 633;

X. att riksdagen må beträffande kompletterande utbildning av gruppchefer avslå motionerna I: 533 och II: 638 samt I: 537 och II: 634, samtliga motioner såvitt de avse detta ämne;

XI. att motionerna I: 533 och II: 638, i vad de avse förtursrätt för leveranser till försvaret, må anses besvarade med vad utskottet anfört.

Stockholm den 5 december 1950.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Sven Larsson, Gränebo, Mannerskantz, Ohlon, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Leander, Gillström, Johan Eric Ericson, Näsström, von Heland, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Alfred Nilsson och Lundgren; samt

från andra kammaren: herrar Ward, Malmborg i Skövde, Bergström, Svensson i Grönvik, Andersson i Malmö, Boman i Kieryd, Mårtensson i Uddevalla, Svensson i Ljungskile, Lindholm, Rubbestad, Ståhl, Kyling, Thapper, Persson i Vinberg och Hjalmarson.

Reservationer.

A. av herrar Gränebo, Mannerskantz, Ohlon, von Heland, Alfred Nilsson, Lundgren, Malmborg i Skövde, Svensson i Grönvik, Boman i Kieryd, Svensson i Ljungskile, Rubbestad, Ståhl, Kyling och Hjalmarson, vilka ansett, att utskottet beträffande materielanskaffning för flygvapnet bort tillstyrka förslag om ökning av flygindustriens leveranstakt samt föreslå skrivelse till Kungl. Maj:t rörande komplettering av nattjaktflottiljens flygplansbestånd och att därför

dels det stycke på s. 17 i utskottets yttrande, som börjar med orden »I syfte» och slutar med orden »böra avstyrka», bort hava följande lydelse:

»I syfte att åvägabringa en ökning av den inhemska flygindustriens leveranstakt har chefen för flygvapnet och flygförvaltningen för innevarande budgetår hemställt om beställningsbemyndigande på 13 miljoner kronor och anslag av 11,5 miljoner kronor. Medlen äro avsedda för inköp av verktygs-sats och lagerköp av importmateriel. Till stöd för framställningen ha åberopats svårigheterna att i rådande läge kunna inköpa flygmateriel från utlandet samt att det vore i hög grad önskvärt att genom forcering av den inhemska flygplansproduktionen dels påskynda det planliga utbytet av äldre omoderna krigsflygplan, dels skapa förutsättningar för att vid ett beslut om förstärkning av återstående fyra dagjaktflottiljer kunna anskaffa härför er-

forderlig materiel inom landet. Med hänsyn till den alltmer forcerade upp- rustningen utomlands kan man enligt utskottets mening icke bortse från möj- ligheten av leveransstopp av flygplan och annan för flygvapnet oundgänglig materiel. Vad detta skulle betyda för vår flygplansuppsättning torde ligga i öppen dag. Det måste därför betraktas som en beredskapsåtgärd av hög angelägenhetsgrad, att vår inhemska flygindustri sättes i stånd att så långt möjligt är tillgodose våra egna behov. Att märka är att av totalkostnaden, 13 miljoner kronor, för att säkerställa forceringen av vår flygplansproduktion endast 2 miljoner kronor, avseende inköp av extra verktygssats, falla utom flygvapnets nuvarande kostnadsram, medan återstoden, 11 miljoner kronor för lagerköp av importmateriel, falla inom nämnda ram. Merkostnaden ut- gör således allenast 2 miljoner kronor. Utskottet, som alltså anser att de av flygledningen föreslagna åtgärderna för att höja flygindustriens produktions- takt snarast böra vidtagas, föreslår i enlighet med de i ämnet väckta motio- nerna, att riksdagen måtte för innevarande budgetår medgiva, att beställ- ning å en verktygssats må utläggas inom en kostnadsram av 2 miljoner kro- nor och för samma ändamål anvisa ett tilläggsanslag av likaledes 2 miljoner kronor. Detta innebär, att det av Kungl. Maj:t begärda beställningsbemyn- digandet till anskaffning av flygmateriel m. m. bör ökas från 8 miljoner kro- nor till 10 miljoner kronor och motsvarande anslag från 45 miljoner kronor till 47 miljoner kronor.»;

dels det stycke på s. 18 i utskottets yttrande, som börjar med orden »I motionen» och slutar med orden »särskilda åtgärd», bort hava följande lydelse:

»Departementschefens ifrågavarande av utskottet tillstyrkta förslag inne- bär emellertid, att endast något mer än hälften av de erforderliga nya natt- jaktplanen nu kan anskaffas. Detta är dock icke tillräckligt ens för att ut- rusta nattjaktflottiljens stridande förband. I motionen II: 639 förordas där- för i enlighet med myndigheternas förberörda yrkande anskaffning av natt- jaktplan jämväl utöver gällande kostnadsram. Härför erfordras ett nytt be- ställningsbemyndigande på 24,7 miljoner kronor jämte tilläggsanslag för löpande budgetår av 4 miljoner kronor. Utskottet vill erinra, att det vid in- köp utomlands av de i nattjaktflottiljen ingående flygplanen, vilka då icke voro helt moderna, förutsatts, att det skulle bli möjligt att omkring år 1954 ersätta dessa plan med flygplan av inhemsk produktion. Av tekniska skäl lär det knappast bli möjligt att leverera inhemska flygplan förrän efter ytterligare ett par år. Detta skulle innebära, att flygplanen skulle komma att uppnå en livslängd av inemot det dubbla mot normalt. En sådan livslängd är under inga förhållanden godtagbar. Härtill är att märka, att flygplanstypen i fråga redan nu är föråldrad. Den flygande personalens för- troende för dessa flygplan lär — helt förstäeligt — till följd av den onor- malt höga haverifrekvensen och därvid inträffade dödsfall ha undergrävt. Med hänsyn till det anförda synes det utskottet synnerligen angeläget, att åtgärder snarast vidtagas för att åstadkomma en snabbare komplettering av

ifrågavarande flygplansbestånd. Med hänsyn till ärendets angelägenhetsgrad förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t omprövar denna fråga och att riksdagen därför i enlighet med yrkandet i motionerna I: 533 och II: 638, i nu berörd del, bör inskränka sig till att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva uttryck för sin i det föregående angivna uppfattning i ämnet. Av det anförda följer, att utskottet delar de i motionen II: 639 anförda synpunkterna men anser att med frågan om medelsanvisning för ändamålet bör anstå tills vidare»;

dels ock utskottets hemställan under I. bort hava följande lydelse:

»I. att riksdagen må

a) beträffande komplettering av nattjaktflottiljens flygplansbestånd i anledning av motionerna I: 533 och II: 638, i vad de beröra detta ämne, samt motionen II: 639 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anför;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 533 och II: 638, med bifall till motionerna I: 537 och II: 634, samtliga nämnda motioner såvitt de avse ökning av flygindustriens leveranstakt, ävensom med avslag å motionen II: 636, såvitt nu är i fråga,

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med av utskottet angivna grunder medgiva utläggande av beställningar för anskaffning av flygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 10 000 000 kronor;

2) till *Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 47 000 000 kronor.»

B. av herrar *Mannerskantz, Lundgren, Kyling* och *Hjalmarson*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka anvisande av medel till befästningsarbeten och att därför

dels det stycke på s. 19 och 20 i utskottets yttrande, som börjar med orden »I motionerna» och slutar med orden »berörd del», bort hava följande lydelse:

»Allmän enighet torde råda om betydelsen och behovet av befästningsarbeten. Med hänsyn till byggnadsrestriktionerna föreligger för närvarande en allvarlig eftersläpning i fråga om dessa arbeten. Det är därför angeläget, att byggnadstakten påskyndas i möjligaste mån, så att onödiga tidsförluster undvikas. Utskottet är därför av den uppfattningen, att i det rådande läge är nödvändigt, att medel för igångsättande av ytterligare sådana arbeten redan nu anvisas. Överbefälhavaren har beräknat de aktuella kostnaderna härför till 20 miljoner kronor. Utskottet, som tagit del av de till ärendet hörande handlingarna, har funnit här avsedda arbeten vara av den angelägenhetsgrad, att de snarast böra komma till utförande. Utskottet vill därför förorda, att riksdagen i enlighet med yrkandet i motionerna I: 533 och II: 638, såvitt nu är i fråga, anvisar för ändamålet ett tilläggsstatsanslag av 20 miljoner kronor.»;

dels ock utskottets hemställan under VII. bort hava följande lydelse:

»VII. att riksdagen må med bifall till motionerna I: 533 och II: 638, såvitt nu är i fråga, till *Ytterligare befästningsarbeten* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under försvarets fastighetsfond, befästningars delfond, anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor.»

C. av herrar *Gränebo, Mannerskantz, Ohlon, von Heland, Alfred Nilsson, Lundgren, Malmborg* i Skövde, *Svensson* i Grönvik, *Boman* i Kieryd, *Svensson* i Ljungskile, *Rubbestad, Ståhl, Kyling* och *Hjalmarson*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka utökning av antalet reservfänrikar vid armén och att därför

dels det stycke på s. 20 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Utskottet finner» och slutar med orden »böra biträda», bort hava följande lydelse:

»Utskottet finner de av departementschefen anförda skälen mot en förstärkning av reservofficerskader icke hållbara. Enligt utskottets mening torde ett beslut om ökning av denna kader icke påverka principbeslutet rörande försvarets framtida organisation. Ett faktum är, att i fråga om den fasta befälskadern omfattande vakanser nu förefinnas. En utfyllnad av dessa måste förr eller senare ske. Det har i propositionen upplysts, att den nuvarande maximeringen av den årliga nyrekryteringen av reservofficerare vid armén medfört, att endast cirka 50 % av hela antalet lämpliga reservofficersaspiranter kunnat antagas såsom fänrikar i reserven. Enligt en av chefen för armén upprättad betygsstatistik skulle denna nyrekrytering med bibehållande av kvalitetskravet kunna utökas till 350. I syfte att åstadkomma en välbehövlig förbättring av kvaliteten hos krigsförbanden anser utskottet angeläget, att detta rekryteringsmaterial utnyttjas. Huruvida en återgång senare till en lägre rekryteringskvot är möjlig torde framdeles få bliva föremål för närmare övervägande. Utskottet föreslår alltså, att den årliga nyrekryteringen av reservofficerare vid armén bestämmes till 350 och tillstyrker därmed motionerna I: 533 och II: 638 samt I: 534 och II: 633, samtliga såvitt nu är i fråga.

Vidare må framhållas, att ett stort antal reservofficersaspiranter måst avvisas på grund av platsbrist under åren 1948, 1949 och 1950. Arméchefen har därför föreslagit, att under innevarande budgetår engångsantagning sker av 100 man per årsklass eller alltså 300 reservfänrikar. Av i det föregående anförda skäl anser utskottet det vara i hög grad olägligt att avstå från den kvalitetsförbättring, som härigenom skulle kunna vinnas. Av ekonomiska skäl och då kvalitetskravet bör ställas högt, synes måhända en viss begränsning av arméchefens förslag böra ske. Utskottet vill för sin del förorda, att i anledning av motionerna I: 533 och II: 638 samt I: 534 och II: 633, såvitt nu är i fråga, engångsantagningen av reservfänrikar bestämmes till 200.

Då utbildningen till reservofficer icke kräver extra kostnader utöver ut

bildningen till värnpliktig officer, torde utgifterna för här föreslagna åtgärder kunna begränsas till 140 000 kronor för budgetåret 1950/51. Dessa kostnader falla på arméns anslag till ekiperingsersättning, varför utskottet föreslår, att riksdagen för ändamålet anvisar ett tilläggsanslag för innevarande budgetår av 140 000 kronor.»;

dels ock utskottets hemställan under IX. bort hava följande lydelse:

»IX. att riksdagen må beträffande utökning av antalet reservfänrikar vid armén i anledning av motionerna I: 533 och II: 638, såvitt nu är i fråga, samt motionerna I: 534 och II: 633

a) medgiva, att engångsantagning må under innevarande budgetår ske av 200 reservfänrikar vid armén bland det rekryteringsmaterial, som på grund av platsbrist måst avvisas under åren 1948—1950;

b) medgiva, att antalet under år 1951 i sedvanlig ordning antagna fänrikar i reserven vid armén må ökas till 350;

c) till *Armén: Ekiperingsersättningar* å tilläggsstat I till riksdagen för budgetåret 1950/51 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kronor.»

D. angående kompletterande utbildning av gruppchefer

1) av herrar *Gränebo, Ohlon, von Heland, Alfred Nilsson, Malmborg* i Skövde, *Svensson* i Grönvik, *Boman* i Kieryd, *Svensson* i Ljungskile, *Rubbestad* och *Ståhl*, vilka ansett,

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 och 22, som börjar med orden »Ifrågavarande gruppchefer» och slutar med orden »riksdagens sida», bort hava följande lydelse:

»Ifrågavarande gruppchefer ha fullgjort all dem i fredstid åliggande utbildning. Då i motionerna icke åsyftas, att den kompletterande utbildningen skall ske på så sätt att gruppcheferna få tillgodoräkna sig denna extra tjänstgöring såsom fullgjord repetitionsövning, måste de ifrågasatta inkallelserna ske enligt 28 § eller 27 §, andra momentet, värnpliktslagen. Det har gjorts gällande, att Kungl. Maj:t icke utan vidare äger rätt att enligt värnpliktslagen i dess nuvarande lydelse inkalla värnpliktiga till dylik utbildning. Företrädare för annan åsikt finnas dock. Då alltså delade meningar råda härvidlag, anser utskottet sig icke böra biträda det i motionerna I: 537 och II: 634 gjorda yrkandet om medelsanvisning men föreslår i anledning av motionerna, att Kungl. Maj:t för riksdagen snarast framlägger förslag till sådana ändringar i värnpliktslagen att dylik utbildning kan anordnas.

I motionerna I: 533 och II: 638 har föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla önskvärdheten av att behovet av kompletterande gruppchefsutbildning beaktas, varvid förordats att — om så befinnes påkallat — värnpliktslagen ändras därhän, att sådan supplementär utbildning av värnpliktiga gruppchefer skall kunna anordnas. Frågan härom synes ut-

skottet stå i nära sammanhang med den pågående utredning rörande gruppchefsutbildningens ordnande. Enligt vad utskottet under hand inhämtat lär utredningen kunna slutföras i så god tid, att proposition i ämnet kan framläggas redan till nästa års riksdag, varigenom förlängd gruppchefsutbildning kan anordnas hösten 1951. Det är därvid angeläget, att gruppcheferna ur åldersklasserna 1947 och 1948 erhålla en sådan utbildning att de vid krig bli bättre skickade att kunna bekläda sina ansvarsfulla befattningar. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t vidtager åtgärder i enlighet härmed.»

dels ock att utskottets hemställan under X. bort hava följande lydelse:

»X. att riksdagen må beträffande kompletterande utbildning av gruppchefer i anledning av motionerna I: 533 och II: 638 samt I: 537 och II: 634, samtliga motioner såvitt de avse detta ämne, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört.»

2) av herrar *Mannerskantz, Lundgren, Kylling* och *Hjalmarson*, vilka ansett, *dels* att den del av utskottets yttrande på s. 21 och 22, som börjar med orden »Ifrågavarande gruppchefer» och slutar med orden »riksdagens sida», bort hava följande lydelse:

»Det har från militärt håll vid upprepade tillfällen betonats, att utbildningstiden för de till gruppchefsutbildning uttagna värnpliktiga med hänsyn till utbildningens ändamål borde göras längre än nu gällande för sådana värnpliktiga, som endast skola underkastas soldatutbildning. Det synes utskottet synnerligen angeläget, att denna fråga snarast erhåller en tillfredsställande lösning, varvid jämväl bör beaktas nödvändigheten av att gruppcheferna tillhörande nu ineliggande och i vår inryckande åldersklasser bibringas erforderlig supplementär utbildning.

I skrivelse den 6 september 1950 har överbefälhavaren för höjande av den personella beredskapen föreslagit, att kompletterande utbildning av gruppchefer, tillhörande åldersklasserna 1947—1949, vilka fått en ofullständig första utbildning, skall äga rum våren 1951. Såsom av den föreliggande propositionen framgår har även departementschefen medgivit, att gruppchefer av åldersklasserna 1947 och 1948 icke utbildats med de förbättrade utbildningsmetoder, som på senare tid tillämpats, och framhållit att det vore uppenbart, att en ytterligare utbildning av dessa gruppchefer skulle göra dem mera skickade att fullgöra sina uppgifter i krigsorganisationen. Enligt utskottets mening är det i hög grad betänkligt såväl ur militär som ur den enskildes synpunkt, att dessa gruppchefer till följd av bristande utbildning icke äro tillräckligt skickade att vid krig kunna bekläda sina ansvarsfulla befattningar. Behovet av kompletterande utbildning torde emellertid göra sig gällande även för gruppchefer tillhörande äldre åldersklasser än nu omförmälda. Det är därför av vikt, att en sådan utbildning kommer till stånd. Den torde i första hand böra inriktas på gruppchefer ur åldersklasserna 1947 och 1948, de yngsta av de åldersklasser vilka endast delvis lärt känna och hantera de nyaste vapnen.

Det har gjorts gällande, att Kungl. Maj:t icke utan vidare äger rätt att enligt värnpliktslagen i dess nuvarande lydelse inkalla värnpliktiga till kompletterande utbildning, varom här är fråga. Företrädare för annan åsikt finnas dock. Då alltså delade meningar råda härvidlag, anser utskottet sig icke böra biträda det i motionerna I: 537 och II: 634 gjorda yrkandet men föreslår, att Kungl. Maj:t för riksdagen snarast framlägger förslag till sådana ändringar i värnpliktslagen, att dylik utbildning kan anordnas. Utskottet vill därför i enlighet med yrkandet i motionerna I: 533 och II: 638 hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver tillkänna sin uppfattning i denna fråga.»;

dels ock att utskottets hemställan under X. bort hava följande lydelse:

»X. att riksdagen må beträffande kompletterande utbildning av gruppchefer med bifall till motionerna I: 533 och II: 638 samt i anledning av motionerna I: 537 och II: 634, samtliga motioner såvitt de avse detta ämne, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört.»
